

Numărul 17. Oradea-mare 27 aprilie (10 maiu) 1903. Anul XXXIX

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Despre efectul artei.

Discurs rostit cu ocaziunea adunării generale a Societății pentru crearea unui fond de teatru național român, în Bistrița, la 7 septembrie 1902.

Onorată adunare !

Când în aceste momente solemne me presint la acest loc, ca cu permisiunea veneratului domn president și a onoratei adunări să tratez o chestiune științifică, care stă în oare care referință cu scopul Societății pentru crearea unui fond de teatru național român, — trebuie mai întâiu să ve declar, că adunarea aceasta atât de impunătoare și compusă din persoane așa de alese, îmi inspiră un fel de sfială și o neîncredere în debilele mele puteri mai cu seamă, dacă me gândesc, că mi-am ales de temă a discusului meu o chestiune cam dificilă și prea mult contraversată din estetică, o chestiune, pentru a cărei completă rezolvare me simt prea puțin destoinic.

Voiesc să vorbesc despre efectul artei, voiesc adevărat să arăt cari sunt stările psihice, în cari arta prin influința sa ne transpune.

Și întru tractarea acestei teme nu me voi folosi de mare aparat științific, nu voi cită multele teorii și ipoteze, prin cari învățații cearcă a esplică efectul artei, ci me voi folosi mai mult de datele, ce experiența unui fie-cărui din noi ni le subministră, de câteori sântem influințați de produse de artă. Voi arată deci efectul artei mai mult după cum îl simțim, decât după cum îl înțelegem.

Ve rog de indulgență și binevoitoare atențiune!

I

Înainte de a cercă, în ce consistă efectul artei, să vedem cum și din ce sorginte se naște arta?

A zis cineva, cumcă cel dintăiu om a fost cel dintăiu poet și iară altul, cumcă cel din urmă poet

va fi cel din urmă om. Aceste două frase înțelese cu anumită restricțiune par a face alusiune întrucâtva la nexul strîns dintre poezie, respective dintre artă și natura omenească, precum și la modul de naștere al artei.

Tradițiunea biblică ne spune, cumcă după ce Dzeu a făcut pe Adam, omul cel dintăiu, a vădut că nu e bine să fie omul singur pe pămînt; așa a trimis un somn lui Adam, care a adormit adânc, iar Dzeu în somnul lui Adam a luat din corpul acestuia o coastă și i-a făcut muțere. Când s'a trezit Adam din somn, vădă lângă sine pe Eva, pe care Dzeu i-o dete de soție. Până aici tradițiunea biblică. Esteticii înse adaug, cumcă frumseța orbitoare a Evei a fermecat la prima privire întru atăta pe Adam, încât inima acestuia se umplă de o taică atragere și iubire față de ființa încântătoare menită lui de soție; simțemintele, cari îi coplesiră inima, el nu le pută ascunde, trebui să le esprime și le esprimă spunend Evei în graful unui amoret naiv și neespert în ale iubirei, cumcă o iubește în mod neșpus de tare și cumcă nimic pe lume nu-i este așa drag ca ea; nu numai atăta: în aventul simțemintului se u preamărește și vestește și animalelor necuvântătoare: paserilor cerului și ferelor pădurei, cumcă Eva e mai frumoasă decât rosele paradisului, mai încântătoare decât luceafărul dimineței, și cumcă numai ea îl poate face deplin fericit în raful desfătărilor.

Îată dară: Adam — primul poet liric !

Trecu cătva timp; Adam cel fericit cu Eva lui mănăcă din „pomul cel oprit“, din „pomul științei binelui și al reului“; sânt alungați din paradis și trăiesc în suferințe și necasuri omenești mulți ani. Odată feciorii lui Adam: Cain și Avel au rugat pe tatăl lor, să le descopere originea mamei lor și să le spună despre amorul și fericirea lui cu Eva în paradis. Atunci Adam le nară, cum el într'o zi adormi adânc, cum apoi deșteptându-se vădă lângă sine pe

Eva, cum aceasta prin frumseța sa i-a stârnit în inimă o tainică atragere și iubire, și cum el a descoperit aceasta Evei, cum a voit să o îmbrățișeze și sărute, iar ea s'a ferit, cum el vesti animalelor cuvântătoare, cumcă soția sa e mai frumoasă decât rosele paradisului, mai încântătoare decât luceafărul dimineții și cumcă numai ea îl poate face deplin fericit.

Astfel Adam deveni *primul poet epic*.

Dar feciorii lui Adam nu s'au îndestulit cu atâtă, ci au rugat pe tatăl lor, ca nu numai să le spună cu gura, ci să le și arete prin semne esterne: prin mișcări, gesturi, schime, cum s'a purtat el față de Eva, când a vădut-o lângă sine, cum i a declarat amor, cum a vrut să-o îmbrățișeze... adecă au rugat pe Adam să vorbească și să se poarte acum înaintea lor tocmai așa, precum a vorbit și s'a purtat atunci de demult față de Eva, când i declară amor...

Dacă Adam a împlinit și aceasta rugare a fiilor sei, el deveni *primul poet dramatic și primul actor*.

Poesia se naște în mod spontan la toate popoarele fie cât de primitive. Vedem astăzi în sinul poporului nostru, cum ea de multe ori este efectul nemijlocit al impresiunii: „Un sentiment involuntar — și iată o doină; o întâmplare, o catastrofă — și iată o baladă; un fenomen, o credință, un joc de cuvinte — și iată o legendă, un basm; o păteală — și iată un proverb; o asociațiune de idei, o analogie neașteptată — și iată o ghicitoare“.

(V. B. P. Hașdeu, Cuv. din betr. II pag. XIX.)

Toate popoarele, fie cât de primitive, au crezut și cred în existența unor ființe mai înalte, bine sau rele, în existența unor zei și demoni, cari au influință asupra sorții omului și asupra lucrurilor din lumea aceasta. În onoarea zeilor și pentru câștigarea bunăvoinței lor, oamenii încă din celea mai vechi timpuri au început a ridică temple, cari, ca produse de artă formează începutul *arhitecturii*; iar din năsuința oamenilor de a represintă zeii în forme sensibile prin statue și icoane depinse și de a infrumusețá templele zeilor cu felurite ornamente, s'a născut *arta sculpturii și a picturii*.

Un păstor, în fața priveliștei încântătoare a naturii, încungiturat de codri seculari, în liniștea tainică de munte, conturbată numai de murmurul lin al pârului, ce curge în vale și de cântecul vreunei pasări — începe a cântá o doină, ori apucă fluierul și suflă în el jalnic, ca să-și descarce dorurile și sentimentele sudetului seú.

Iată dară începutul *musicii*!

Toată abundența de idei și sentimente din viața noastră sufletească își are sorgintea principală în impresiunile lumii esterne. Acestea sunt izvorul nunumai al *cunoștințelor* noastre, ci și al *artelor*, ba chiar și al *religiunii*.

Șcim inse, că nu toate lucrurile esterne ne impresionează într'un fel. Unele prin forma lor ne delectează simțurile și ne pun în joc fantasia, producând în noi o plăcere liniștită și desinteresată; despre acele lucruri ne-am deprins a zice, că sunt *frumoase*. Altele inse, prin înfățișarea lor impunătoare, ne copleșesc întreagă ființa noastră, stârnind în noi un amestec de simțeminte de admirațiune, reverință și plăcere, precum și o abundență de idei, prin cari individualitatea noastră pare pentru moment ca absorbită de — sau contopită cu lucrurile mărețe im-

presionătoare. Despre astfel de lucruri zicem, că sunt *sublime*.

Impresiunea sublimului natural este sorgintea cea mai puternică a artei și a religiunii.

Cine a fost odată *la țermurii mării* și a vădut nemărginita întindere de apă, cine a vădut valurile furioase sbătându-se de stânci, cine a audít vuetele mării și a simțit pământul clătînându-se sub picioarele sale, — acela a putut simți, cât de abundant izvor pentru ispirațiune poetică poate fi o astfel de impresiune și a putut să se convingă despre adevărul cuvintelor, că nicăiri nu se simte omul așa aproape de Dzeire, decât aflându-se pe țermurii mării.

Cine a fost *pe un vârf de munte* și a privit natura întinsă înaintea ochilor sei, cine din aceasta înălțime a norilor a privit în depărtarea azurie și în abisurile fără fund, ce se deschid la picioarele sale, iar de altă parte a comparat această înălțime, pe care sta, cu înălțimea stelelor ce noaptea lucesc în depărtări nemăsurabile... acela a putut esperia *câtă abundență de idei și simțeminte* poate provoca în noi impresiunea sublimului natural și prin urmare cât impuls pentru producerea artei poate da acest fel de impresiune.

Dar impresiunea sublimului natural provoacă în noi și *idea divinității*.

Am privit cu toții adeseori seara *boalta cerului instelat*, am admirat cu toții minunata schintere a miilor de puncte numite stele și poate am meditat mai de multe ori asupra acelor milioane de lumi minunate ce plutesc vecinic în imensul spaț cosmic. Astronomia ne spune lucruri miraculoase despre acele lumi; ea ne spune: că acule puncte luminoase sunt de mii și milioane de ori mai mari decât pământul nostru, că dincolo de cele mai depărtate stele vădute cu ochii liberi sunt mii și milioane de alte stele mai depărtate, că sisteme mari cu roturi multe de stele din cauza grozavei și neocuprinsei lor depărtări, apar contopite la olaltă în câte un mic punct luminos, că sunt stele așa de depărtate de noi, încât lumina lor, de și are teribila celeritate de 300.000 chlm. pe secundă, numai în mii, zeci și sute de mii de ani poate sosi până la noi...

Acestea și altele de atarine spune astronomia. Dar cumcă dincolo de nebuloase și de tot ce ochiul omenesc poate zări, că dincolo de estrema limite, până la care fantasia și cugetarea omenească poate ajunge, ce e? că unde se fineșce universul? că, dacă se fineșce, de la acea margine dincolo ce e? cumcă de când există lumea? și că înainte de a există, ce a fost? că până când va există și, dacă va încetá cumva de a există, apoi ce va fi? — la aceste mari întrebări nici astronomia, nici filosofia, nici ori ce gândire omenească nu poate șci nimic; fără totuș debila minte omenească conșcie de nimicnicia ființei noastre față de imensul univers întreveđe și ne spune tainic, că dincolo de ultima limite a cunoștinței omeneșci este *infinitul*; da! infinitul, neocuprinșul, tainicul.

Marele Pasteur a zis: „*Idea divinității este o formă a ideii infinitului și până când taina infinitului va atêrná asupra cugetării omeneșci, nu vor încetá de a i se ridicá altare, numească-se Dzeú, Brahma, Allah, Iehova sau Isus.*“

Iată dară ajungem să constatăm, cumcă arta se naște în mod spontan în urma impresiunilor lumii esterne, între cari locul prim îl ocupá acelea

carl ne vin de la lucrurile sublime și răpitoare prin frumseța lor.

Obiectele, puterile și fenomenele grandioase și sublime din natură, prin impresiunile lor au deșteptat în om și *idea divinității* și așa au devenit un factor și pentru nașterea religiei.

Atât religiunea cât și arta sunt întruparea lumii noastre ideale sau imaginate, numai cât religiunea se întemeiază pe credință, arta înseamnă simțire. „În punctul cel mai înalt de dezvoltare al lor, ele se confundă făcându-ne să înțelegem lumea numai după ceea ce găsim în noi”. (Guyau.)

Întruparea, versarea sau descărcarea lumii noastre ideale-sentimentale în artă este pentru unii oameni — pentru așa numiții artiști — o necesitate. Ei de multe ori în mod tainic sunt mânați de internul lor, ca să sensibilizeze în o formă ori alta ideile și simțimentele lor.

Productele artistice oglindesc lumea ideală-sentimentală a artistului, iar aceasta lume se rapoartă către lumea reală, precum spectrul solar, în care colorile sunt despărțite, către lumea albă, în care colorile sunt fusionate.

II

Și acum mergem mai departe să arătăm, în ce consistă efectul produselor de artă în sufletul nostru?

1. Să admitem în genere, cumcă efectul produselor de artă în sufletul nostru consistă în așa numita: *plăcere estetică*. Cumcă cum e aceasta plăcere șcim, căci o putem simți, o putem gustă; dar cumcă în ce consistă ea și de la care factori atâră, asta e mai greu de știut, căci plăcerea estetică este un variat și complicat fenomen psihic, care în foarte multe cazuri numai cu greu ori nici decăt nu se poate descompune în toți factorii și elementele constitutive.

Drept aceea, esteticii până astăzi nu sunt de acord cu privire la *esența* și factorii plăcerii estetice.

Unii și anume *representanții estetice formaliști* în frunte cu Robert Zimmermann susțin, cumcă *plăcerea estetică* provine din percepțiunea formei: „Tot ce place ori displace, pentru forma sa place ori displace”, zice școala aceasta și dovedește așa: îndată-ce de la un lucru, ce place, i detragem forma — plăcerea estetică dispăre; detragem de la o poemă metrul (ritmul) rima, armonia limbii, — poemă perde mult din efectul seti; dacă mergem mai departe și conturbăm și simetria gândirilor, apoi le detragem coloritul lor poetic, figurat, — atunci am despoiat poemă de tot efectul ei estetic. Din contră — și a-

ceasta este trăsătura caracteristică pentru cunoașterea punctului de vedere al lui Zimmermann — *sunt forme, care ne plac în mod necondiționat, care se valorează de atari de o potrivă la ori ce material; precum soarele încălzește de o potrivă pe cei buni și pe cei rei, pe cei drepti și pe cei nedrepti, așa o formă frumoasă place, dacă e unită cu ori ce fel de material.*¹

Alții ca Guyau susțin, că *adeverata plăcere estetică* consistă în acele simțimente, care devin stăpâne peste noi, făcând ca inima noastră să bată mai puternic, circulațiunea sângelui să fie mai repede, care adecă potențază intensitatea a înșăși vieții noastre.²

Îară alții ca H. Spencer caută soriginea plăcerii estetice în *boldul de joc* înăscut ani-

malelor și oamenilor. După Spencer, cea mai primitivă formă a plăcerii estetice la om se aseamănă cu plăcerea ce o simte pisica când „își ascute” unghiile și când se joacă cu un măr ca și cu un șoarece, substituind împăcarea reală a boldului de joc cu una ideală, adecă ca una fără scop, fără a sta în nemijlocită referință cu viața. De cea mai primitivă formă a plăcerii estetice se ține, după Spencer, și plăcerea ce o simt copiii, când se joacă de-a bătaia.

(Va urmă.)

Ioan Păcurariu.

¹ Cf. Jánosi Béla, Az esthetika tört. t. III pag. 451-452.

² Id. ibid. pag. 522-523.

C. A. Rosetti.

Biserica părăsită.

Pe valea strîmtă între dealuri
Stă singuratecă, măhnită,
Biserica, de sat departe,
De tot poporu-î părăsită.

Când deal și vale sînt verdeață
Și numai zimbete de soare,
Când în livești și la pădure
E cor de păseri, e răcoare;

În giuru-î cresc pân' la ferestre
Sîlbatecele bălărți
Și zidurile i se crapă
Cu 'nfățîșare de pustii --

Și nici un singur glas de clopot
Nu mai răsună cuvios...
I se sfărîmă-acoperișul,
Pe mîrgini spînzură în jos.

De și sînt turluc tot drepte,
Cu alb curat de vîruțală,
Sub streșini vrăbiî, rîndunele,
Își fac culcuș făr' de ștală.

În locul clopotelor, buhne
Se vaetă în faptul serii,
Iar liliicii es și întră
Făcînd ocolul încăperii.

Ca psalți, doar greerii cît cîntă
Și în altar ca preoți sînt,
Iar lieuricii, cu smerire,
Aprind făclii pe locul sfînt --

*

Ci, țarna, e și mai măhnită
Biserica din strîmta vale,
Când nici macar poporu-acesta
Nu-și face pân' la dînsa cale.

O bate viscolul și neaua,
Cumplit o 'ncremeneșce gerul,
Și 'n zile 'ntunec ase, par' că
De-asupra ei mai negru-î cerul.

Și flueră printr'însa vîntul
De par' c'o ăa din temelii
Și din acoperiș mai smulge
Ducîndu i-l fășii-fășii --

De ce aî uitat-o credincioșii ?
Locasurile sfînte, cum.
Aî tot aceeaș soartă oare
Ca oamenii cînd pîr în drum ?

Născutu-s'a 'n cîtun credința
Că locu ă pricina urgiei
Ce bate seceta în holde
Și 'n case cuțul sărăciei ;

Și peste deal păși cîtunul
Lăsînd biserica. — Fireșce,
Ce-î sfînt, din locu ă nu se mută,
Iar vremea 'ncet... îl vremueșce --

N. Radulescu-Niger.

Almeiuna.

(Roman din orient.)

(Urmare.)

Cine ești tu ghiaure ? Îngână nizamul sguduindu-l. Iar ceialaltii, în nr. de 12, făcură un cerc în giurul lui și-l măsurară cu o curiositate sîlbatică și scrișînd din dinți. — Din ochii tuturoră scăpărău schintei.

— Ce cauți noaptea pe stradă fără felinar ? il întrebără de-odată toți.

Pandu eră aproape paralisat ; ar fi vrut să răspondă ceva, dar nu putea, ci mai mult îngână :

— Sînt profesorul copilului Bimbașei... și am întîrziat... mi s'a întemplat... m'a oprit...

— La „Ali baba“ cu el, răcniră vre-o cîțiva îmbrîncindu-l înainte cu patul pușcei.

Acolo să-și dea seama în fața biciului.

Dar cînd să-l pornească, cineva cu un felinar în mînă, grăbiă la locul unde se petreceau acestea.

Eră Hasan. Oamenii poliției, la vederea unui om de religia lor, își schimbără modul de purtare. Hasan trecu în mijlocul lor.

— Domnul, zise el, e omul meă ; sîntem amîndoi pârtași ai aceluiăș felinar.

Nizamii se închinară. — Hasan eră cunoscut de omul lui Rifat pașa.

Pandu se deșteptă din piroteală după ce se depărta de patulă, fiind urmat de Hasan.

— Tu ești, Hasane ? Cum se face că te găsești pe urmele mele ?

— Bînam Efendim m'a trimes cu felinar, să te conduc până acasă și m'a certat că te-am lăsat să pleci fără să-ți dau felinar.

— Îți mulțumesc Hasane pentru osteneala ce ai luat-o și recunoșcința mea stăpînei tale.

Între acestea Pandu și Hasan, trecuseră piața fructelor, se îndreptară spre catedrala Sf Dumitru și de aci nu mai aveau mult până acasă.

Pandu rugă pe Asan să se întoarcă, dar acesta insistă să-l conducă până la poartă, căci așa îi poruncise Almeiuna.

Ajunseră amîndoi până la poarta locuinței.

Pandu bătu, iar Hasan se depărta luîndu și noapte bună mai mult în șoaptă.

Mama și sora lui Pandu deveniseră foarte mult neliniștite, din cauza întîrzierii lui neobișnuite, de aceea cu ochii pîndiați mereu spre poartă.

Fani aușind bătaia la fereastră, alergă tremurînd să-î deschidă.

— Acum se vine!... Mama și eu am tremurat

ca varga după tine... Unde ai rătăcit fără felinar până pe vremea asta? Ceasul a bătut 6 (a la turca) 12 miez de noapte. Frumos îți stă să ne lași să suferim atâta?

Pandu tăcù un moment, apoi urmà :

— Nu s'a întâmplat nici un reu, Fani, n'avea grije. — Ai să liniștim și pe mama și se îndrumară amândoi în casă, unde fu întâmpinat de aceleași reproșuri — înse tonul mamei era blajin și iertător, pe când al Fanei muștrător.

ingrijorate ale mamei și surorii sale care nu putură închide ochii toată noaptea.

Pandu se aședà în pat și se încercà să adoarmă. Închise pleoapele, înse somnul nu mai venià, ci gândul deveni mai activ ca ori când și începù a reconstitui scenele ce se perindase în fața lui cu câteva ore mai înainte : se vedea și acum suind scările în palatul Almeiunei, apoi simțea cum îi bate inima ca și cum ar fi fost în prezența ei, o aușiea cum îi vorbește și cuvântul „te iubesc Paule” îi

În singurătate.

El se hotărise să nu spue nimic, de aceea ele căuta să ghicească ce i s'a întâmplat, esaminându-l cu atenție de sus în jos.

Figura lui obosită înse il trădă că avusese câteva ceasuri de sbuciumare.

— Trebuie să ai ceva, de ești așa schimbat la față, reluă Maria îngrijorată.

N'am nimic, dragă mamă, sânt obosit și atâta totul. — Mie nu mi-e foame de aceea me duc să me culc. — Somn ușor.

Pandu trecù în camera sa, urmat de privirile

mângăia aușul; apoi se gândià că ea e cadinã și el e creștin și-l trecea fiori; după câteva momente i se pãrea că aude la spatele lui Nizami: stail apoi cum unul îl înfașcă, cum altul îl imbrãnceșce cu pașul pușcei și cum voesc să-l ducă la înfricoșata Ali baba; în fine, printre vocile lor sëlbatice, distingea glasul sonor și mântuitor al lui Hasan, vedea lumina felinarului licărind în întunericul nopții, se simțea scãpat de Hasan.

Toate aceste i defilau prin minte, înse Almeiuna nu-i slăbiã o clipã atențiunea. Și înședar se

încercă să adoarmă, căci toată noaptea o petrecu în griji necunoscute.

III

În ziua următoare, fiind sâmbăta morților, — mama și fiica erau ocupate cu parastasul ce trebuia să-l facă la mormântul reposatului părinte a lui Sandu în amintirea celor 3 ani de când a murit.

În zori de zi femeile plecară la cimitir, iar Pandu remase singur în toată casa, unde totul i se părea acum vrăjit. Candela icoanei ardea în fridă — aici mărindu-și lumina, aici micșorând-o.

Pandu își aruncă privirile într'acolo cu sficiune unită cu sfințenie, apoi se închină.

În acel moment candela s'a stins — apoi icoana Maicei Domnului a treznit...

— De ce asta? se întreabă el.

„Nu cumva e vr'un semn reu?... Dar „n'am greșit cu nimic în fața Domnului; dacă am fost în contact câteva momente cu o cadină, m'am ferit să cad în păcat...”

„Am postit, am mers regulat la biserică în toate duminicile și serbătorile, am luat naforă, m'am mi-ruit...”

„Pentru ce să fi treznit oare icoana?... ”

Gândind la toate acestea, murmură: tatăl nostru care ești în ceruri etc....

Eră între 8 și 9 a. m. și Pandu nu se sculase încă din pat.

Își aduse aminte că eră sâmbăta morților, că mamă-sa și soru-sa sânt la cimitir; vră să se scoale, dar se simți slab și nu putu; își mai aruncă privirea la icoană și candela stinsă nu-i făcu bine.

Se gândi într'una că treznirea icoanei e semn reu, și câte altele, dar de-odată tresări.

Un tropot de cai și un huruit de roată din ce în ce mai distins, se auzi prin ulicioara locuinței sale. Tropotul cailor eră candelat și cadența lor se opri în dreptul porții.

— Cine să fie? își zise Pandu ridicându-se din pat și privind prin geam spre poartă.

„A... e Hasan pe capră... dar în cupeu... uite că se dă cineva jos. Telegari și cupeu la poarta casei Maicei lu Pitu — nu erau obișnuiți locuitorii mahalalei cu așa ceva.”

Îndată ce cupeul se opri, într'adevăr o tineră doamnă sări pe trotuar; purtă costum european, eră sveltă și ușurică ca o gazelă, avea ochii albaștri, pleoapele mari și dulci, sprincenele și părul negru, talia subțire, statura potrivită și implinită.

— Ce o fi căutând la noi străina asta — se întreabă Pandu.

Ea bătù încet și cu sficiune.

El grăi cu tremurul în suflet:

— Pofțiți —

Străina se opri un moment la pragul ușei întredeschise, apoi intra odată cu razele de lumină ale soarelui — ea însă-și reflectând raze în toate unghiurile odăii.

— Almeiuna! esclamă surprins Pandu.

— O... nu-ți fie teamă, Paule! Am venit să-mi cer iertare pentru imprudența mea prin care te-am făcut să suferi atâta... Șeiu tot ce ai pățit, mi-a spus-o Hasan.

(Va urmá.)

Petru Vulcan.

A p r i l

Pe vioară pleacă-ți capul

Și cu ochii duși în zare

Cântă mi hora tinereței,

Lăutare.

In acorduri viforoase

Taina dragostelor spune,

Să se-inalțe fermecatã

De pe strune.

Că pe șesuri, Primăvara

Trece 'n străi de serbătoare;

Rid câmpiele și crângul

Alb de floare.

Focul soarelui măestru

Și al iubirei să me-îmbete;

Ceru-ți limpede, și 'n codru

Stol de fete.

Numai dragostea dă vieții

Înțeles și-înflorare...

Cântă mi hora linereței,

Lăutare.

G. Tutoveanu.

Monna Vanna.

(Urmare.)

Prinzivalli. În Veneția am aflat că mama ți-a sărăcit și a murit și că te-ar fi pețit un domn mare din Toscana, cel mai bogat — și mai puternic din Pisa, care te va ridică la treapta de regină fericită și adorată... Eu puteam să-ți ofer numai miseria unui aventurier fără cămin și fără patrie... Par că soarta chiar cerea de la dragostea mea acest sacrificiu... Adeseori am rătăcit pe lângă cetatea asta, m'am prins de zidurile ei și de lanțurile porților ei, pentru ca să nu me învingă dorul după înfătoșarea ta, pentru ca să nu neliniștesc fericirea și dragostea ta... — Mi-am dat în simbrie sabia, am purtat doue sau trei răsboaie, numele meu eră renumit printre mercenari... Așteptam fără de nici o speranță alte zile, când m'a trimis Florența înaintea zidurilor Pisei...

Vanna. Cât de slab și de lași sânt bărbații când iubesc!... Să nu te înșeli, nu te iubesc și nu pot să spun, dacă te-am iubit... Dar chiar dragostea mea mi se sbuciumă în inimă, când ved cum un bărbat, care-și inchipuește că me iubesc atât de ferbinte, precum l-aș fi putut eu iubi, când ved că are atât de puțin curaj în dragostea sa!...

Prinzivalli. Am fost curajos... Pentru ca să me reîntorc, mi-a trebuit mai mult curaj, decât dai cu socoteală... Dar eră prea târziu...

Vanna. Când te-ai îndepărtat din Veneția, încă nu eră prea târziu. Nici când nu e prea târziu pentru o dragoste care știe ce e viața... Ea nu renunță. Chiar și când nu mai așteaptă nimica, ea totuș spe-

rează... Dacă nu mai sperează, ea totuș se mai smulge odată din letargie... — Vai, dacă aș fi iubit eu ca tine, aș fi... Oh, nu poți nici odată spune ce ai fi făcut... Dar atâta e sigur: fără luptă nu mi-ar fi răpit soarta speranța mea!... Î-aș fi urmat zi și noapte... Aș fi grăit întâmplării: Fă loc, mi-e rëndul meu... Chiar și pietrele aș fi silit să stee în ajutorul meu și și acela, acela, pe care l-am iubit, ar fi trebuit să abată soarta!...

Prinzivalli (cearcă să apuce mâna Vanei.) Nu-l iubești, Vanna?...

Vanna. Pe cine?

Prinzivalli. Pe bărbatul teü...

Vanna (retrăgându-și mâna.) Lasă-me de mână. Nu ți-o dau. Văd că trebuie să vorbesc mai limpede. Când m'a pețit Guido, eram singură și săracă. O fată săracă, care e singură-singurică și mai cu seamă, dacă e frumoasă și nu se pricepe la arta prefăcătoriei, cade de grabă pradă miilor de calumni!... Guido nu a ascultat de ele; el avea încredere în mine și încrederea aceasta imi cădea bine. M'a făcut fericită, întru cât poate fi cineva fericit, dacă abzice de visurile nebunaticе de cari i se pare că nu sânt potrivite pentru viața oamenilor... Și cred că pricepi, că poate fi cineva fericit, fără ca să aștepte viața întreagă după o fericire, pe care nici odată n'a cunoscut-o nimeni... Iubirea mea pentru Guido este de sigur mai puțin ciudață, decât aceea pe care ești de părere că o nutrești, dar la ori ce cas este mai în regulă, mai credincioasă și mai constantă... Este dragostea pe care mi-a destinat-o soarta; n'am fost oarbă când am primit-o; nu voiți mai avea alta; și dacă unul dintre noi o rupe, acel unu nu voiți fi eu... Te-ai înșelat în mine. Dacă am rostit vorbe cari imi esplică rătăcirea ta, atunci n'am vorbit pentru tine, nici pentru noi, ci în numele unei iubiri care-ș închipue că vede inima în amurgul timpuriu, iubire, care se poate să și fie, dar care nu este nici a mea, nici a ta, căci n'ai făcut ceea ce ar face o astfel de iubire...

Prinzivalli. Me judeci foarte aspru, Vanna, fără să știi din destul câte am suferit și câte au trebuit să se întâmple, pentru ca să ajung la ceasul acesta fericit, care tuturor celorlalți îndrăgostiții le-ar aduce desperare... Dar chiar și dacă n'aș fi făcut nimica, știu cel puțin că sânt înaintea ei eu, jertfa ei, eu, care o port în pieptul meu, eu, căruia îi ia viața și-i răpește tot ce aduce glorie și fericire omului... De când am cădüt în mreșile ei, n'am făcut nici un pas, nici un semn care să nu fi avut scopul, ca să me apropiu de ea, fie chiar și pentru o clipită, pentru ca să pun o întrebare soartei mele, fără ca să-ți stric ție cu ceva... Ah, Vanna, crede-mi, și trebuie să-mi cređi, căci bucuros te încređi în acela, care nu mai speră și nu mai cere nimic... Ești aici, în cortul meu și în puterea mea... Ar fi trebuit să spu numai un cuvintel, să-mi întind mânilе și aș fi avut tot ceea ce poate avea o iubire ordinară... Dar se pare că știi tot atât de bine ca și mine, că iubirea despre care vorbesc eu, are trebuință de altceva și pentru aceea pretind ca să nu mai stai la îndoială... Am prins mâna ta pentru că am cređut că-mi vei crede; nu voese să o mai ating nici cu degetele, nici cu buzele, dar, Vanna, pentru aceea când ne vom despărți, fără ca să ne mai vedem vre-odată, du cu tine cel puțin încredințarea, că numai aceasta dragoste a fost dragostea cu care te-am îndrăgit cu a-

tăta foc și că numai înaintea imposibilului m'am oprit!...

Vanna. Chiar pentru că ți se pare ceva imposibil, sper încă că mai pot sta la îndoială... Nu crede că m'aș fi bucurat, că dragostea ta a avut să îndure piedeci amare... În Pisa se povesteșce despre o femeie, care-ș aruncă mânușa în groapa leilor de la Campanilă și rugă pe amantul ei să i-o aducă. Amorezul n'avea altă armă, decât o biciușcă de călărit. Cu toate acestea se cobori, alungă lei, luă mânușa, o înapoiă pe genunchii doamnei și o părăsi pentru vecinicie, fără să-i zică un singur cuvintel... Eü sânt de părere, că a lucrat cu prea mare blândete, căci, cum avea biciușca, putea să o folosească pentru ca să arate aceleia care se jucă astfel cu un simțemēt dumnezeesc, să-i dea să înțeleagă drepturile și datorințele adevăratului amor, dacă nu altfel, cu biciușca... Probe de felul acesta nu cer, dar vreaü numai să me pot încrede... Pentru norocul teü și al meu, aș voi să pot sta la îndoială... Într'o dragoste, care e atât de constantă ca a ta, este ceva sfânt, ce poate ameti chiar și pe cea mai rece și virtuoașă femeie... Pentru aceea te întreb, ce ai sevêșit și aș fi fericit, să nu aflu nimic, ceea ce ar purtă marele semn al acestei patimi omoritoare și de cele mai multe-ori atât de nefericite... Mai că aș fi sigură, să nu găseșc nimic din toate acestea, dacă fapta aceasta din urmă, prin care întreg trecutul, viitorul, gloria și viața ți-o arunci într'un abis fără fund, numai pentru ca să me ai pentru un ceas în cortul acesta, dacă fapta aceasta nu m'ar silí să cred, că poate nu te înșeli...

Prinzivalli. Fapta aceasta din urmă este singură, care nu arată nimica...

Vanna. Cum?

Prinzivalli. Mai bine voese să-ți spun adevêrul... Când am spus să vii aici, pentru ca prin tine să scapi Pisa, n'am sacrificat nimica...

Vanna. Nu te prea înțeleg... Nu ți-ai trădat patria? Nu ți-ai perdut trecutul? Nu ți-ai nimicit viitorul? Nu te-ai osândit la esiliu, ba poate la moarte?...

Prinzivalli. Înainte de toate n'am patrie... Dacă aș avea, ar putea să fie dragostea mea cât de mare, pentru dragostea asta, cred că nu mi-aș fi trădat-o... Sânt numai un mercenar; credincios, cât timp sânt și față de mine cu credință și un trădător, îndată ce me tradează... Am fost atăcat pe nedreptul de comisarii Florenței și am fost osândit fără drept și fără judecată de un oraș de neguțatori, a căror obiceiuri le cunoști tot atât de bine ca și mine. Șcieam că sânt pierdut. Ce am făcut în seara asta, nu me va duce la nici un cas la pierdare, poate că me va scăpă, dacă o întâmplare me mai poate scăpă...

Vanna. Așă dară ai jertfit puțin de tot pentru mine?

Prinzivalli. Nimica. Asta am avut să ți-o spun... N'aș voi să cumpêr un singur suris de la tine cu o minciună...

Vanna. Bine, Gianello, asta prețuesc mai mult, decât dragostea și dovedile ei cele mai frumoase... Nu mai trebuie să mai cauți mâna care te-a ocolit. Iată-o...

(Finea va urmă.)

Horia Petra Petrescu.

SALON

Serbarea artistică din Caransebeș.

Cu ocasiunea întrunirii sinodului din diecea Caransebeșului, Societatea română de cântări și muzică din Caransebeș a organizat în seara de duminică Tomii, o serbare artistică care îi face multă cinste.

Cunoscând inima ce pun frații noștri în reușita unor asemenea serbări, n'am esitat un minut de a nu me duce în mijlocul lor, și a le exprima și depune tributul meu de nesfârșită dragoste și admirațiune pentru toți aceia cari prin darurile și munca lor, contribuie a face continuu educațiunea sufletului, a înălță inimile, a stringe și cimentă cât mai puternic relațiunile dintre dânsii și a dovedi și celor ce ne tăgăduesc și merite și aptitudini, că Românului nu-i trebuie decât voința a cuceri totul, căci talent și spor la muncă, de netăgăduit că are.

Probe, pe lângă multe altele, avem și cu serbarea aceasta. Drăguțele coriste și harnicii coriști ai Societății au arătat atâta putere de muncă și atâta pricepere în execuția corurilor lor, că un elan de bucurie și de convingere te transportă în acea lume ideală, atât de mult visată și pare că un ecou cunoscut inimii îți șoptia tainic: nu, nu poate pieri nimic și nimeni cu asemenea bravi.

Cinste pentru aceasta nouă dovadă se cuvine în primul rând conducătorului corului Societății dl Sohor care cu o mână pricepută și harnică a scos din pulberea uitării faima de odinioară a vechei societăți corale din Caransebeș. Și munca dlui Sohor a fost răsplătită prin apiausele și felicitările tuturor celor de față. A fost mare saltul ce dl Sohor a îndrăsnit a-l face cu corul condus de dsa, înse poate fi mândru de munca ce a depus, căci a fost încununat de cel mai desevârșit succes.

Cum nu putea avea acest succes, când pentru reușită, avea alături pe lângă harnica și brava Societate de cântări și pe cele doue voci cari au trezit pe scepticii, a mângăiat și înveselit pe visători? Cu talente și voci ca ale dnei dr. Barbu și dsoarei Nimu poți face mândrii nu numai pe ai tei, dar cuceri și pe streini. Dl Sohor a știut utiliză găsirea, acestor perle și bine a făcut. Meargă înainte tot pe această cale de sinceră conducere și am convingerea că Caransebeșenii vor și a-i păstră toată stima, toată dragostea.

Programa seratei coprindea: Actul II complet din opera „Il Trovatore” de Verdi și mișcătorul „Marș regal” de neintrecutul Musicescu.

A da un act din „Trovatore”, nunumai că nu este ușor, dar este foarte greu și pe aceste mari greutăți a știut trece dirigiorul, acompaniatoarea la pian simpatica domnișoară Madincea, orchestra, coriștii și improviștii artiști cari au susținut roluri de mari pretenții, cu un succes neașteptat.

Doamna Lucia dr. Barbu în Azucena s'a remarcat într'un mod magnific. Dsa, pe lângă un

fisic distins care se pretează minunat pentru scenă, posedă o voce de mezo-soprană, dulce, curgătoare ca undele cristaline și un joc de scenă care stabilesc pe femeia cultă conștientă de ceea ce reprezintă. Stăpână pe dânsa, cu rolul bine studiat, doamna Barbu a făcut să nu-i scape nimic din acele minuosități care deseversesc pe o artistă. Frasare, nuanțe, agilitate, toate contribuau la olaltă a ținea auditorul subjugat, născând în fiecare nestrămutata dorință: *a o tot auđi.*

Domnișoara *Sidonia Nimu*, o tineră andalusă, visătoare ca nopțile de maiu și septembrie, apare pentru prima oară pe scenă în dificilul rol al Leonorei și cu o voce fermecătoare și puternică, de un timbru egal în toate registrele și de o estensiune ulmitoare, puțin cam timidă la început, cu curagiu imediat, cântă cu atâta patimă și frumusețe partea sa, încât fără mult inconșur îi prezici un distins viitor dacă s'ar devota carierei artistice. Și, debutul dsale atât de fericit cred că-i va conduce pașii în această direcțiune, de și de multe ori spinoasă, dar mai nobilă și înălțătoare decât toate celelalte.

Dni *Aliontie* (Maurico) și *Bona* (contele de Luna) de și nu dispuneau de voci pentru greutatea rolurilor ce au reprezentat, totuș au făcut tot ce a fost posibil omenesce spre a fi la înălțimea încrederii ce a pus-o maestrul Sohor în dniile lor și s'au achitat multămitor.

Înceind, aduc omagiile mele dlor dr. Barbu președintele comitetului aranjator și Nicolae Velcu președintele Societății de cântări, pentru ostenele depuse în reșita acestei serbări. Și de aci din cetatea lui Sever, căreia neconșent valurile Dunărei îi doinesc doine de speranță și mărire, trimit o caldă și frățească salutare cântăreților, iar fraților cari i-a încurajat și ajutat în reușită, o rugăciune: a fi mereu uniți și a munci fără preget pe acest tărîm dă-tător de multe și bune roade.

T. Severin, 1903, 16/29 aprilie.

I. St. Pauian.

C. A. Rosetti.

— La portretul din nr. acesta. —

Duminica trecută s'a inaugurat la Bucureșci statua lui C. A. Rosetti.

Inaugurarea s'a făcut cu mare solenitate, asistând în tribuna festivă lângă înaltul cler care a oficiat, ministri, biurourile camerei și senatului, biuroul Academiei, înalții demnitari, primarul și consiliul comunal al capitalei, biuroul camerei de comerț, membrii comitetului monumentului, președintele delegațiunilor din județe, membrii familiei descendenților lui C. A. Rosetti, președintele sindicatului presei și alte persoane de distincțiune.

După terminarea serviciului religios și desvélirea monumentului, muzica a cântat imnul național și apoi oratoriul au luat cuvântul în ordinea următoare: Dl C. Nacu în numele comitetului monumentului, dl prim-ministru D. A. Sturdza în numele guvernului, dl M. Pherekyde în numele parlamentului, dl D. C. Ollanescu în numele Academiei, dl G. G. Assan în numele comerțului, dl I. G. Bibicescu ca publicist și ca fost colaborator al lui C. A. Rosetti, dl primar al capitalei C. F. Robescu.

După terminarea discursurilor, școalele, sindicatele, societățile și lumea imensă au defilat înaintea monumentului și au depus cununile lor.

C. A. Rosetti a fost un mare bărbat de stat, care a contribuit mult la conducerea destinului țării din epoca sa. El, ca ministru de culte, a luat inițiativa și pentru înființarea unei „Societăți literare” care mai târziu a devenit Academia Română de astăzi. Numele lui va trăi în etern în istoria României.

În tinerețele lui s'a îndelestnicit și cu poezia. Dintre inspirațiunile sale unele au fost foarte bine primite în vremea aceea. Din aceste relevăm deosebit: *Fracul meu, Cămașa fericitului, Nu e vina ta, Tu-mi ziceai odată, cântate în toate părțile și reproduse în toate colecțiunile de cântece.*

Spre a-i aduce și noi prinosul stimei, publicăm cu ocaziunea aceasta portretul său.

Statua, ridicată prin subscripțiune națională, este așezată în mijlocul pieței de la întretăierea bulevardului Carol cu strada Teilor, piață căreia consiliul comunal al capitalei i-a dat numele de C. A. Rosetti.

Statua este turnată în bronz, și reprezintă pe C. A. Rosetti, gânditor, stând pe fotoliul său istoric, ținând în mâna dreaptă un condei, iar în mâna stângă ziarul „Românul”.

Statua e așezată pe un soclu de piatră albă, purtând două bas-reliefuri. Unul reprezintă întrunirea ce s'a ținut acasă la C. A. Rosetti în preziua de 24 ianuarie 1859 și în care s'a hotărât că, dacă a doua zi nu se va alege Domn Alexandru Cuza și nu se va face Unirea, atunci să se facă revoluție. Celalalt bas-relief reprezintă ședința Adunării deputaților în care s'a proclamat Independența țării.

LITERATURĂ.

Academia Română pentru Vasile Alecsandri. În ședința din vineria trecută a Academiei Române, dl Iacob Negruzzi a făcut propunerea ca Academia Română să ia inițiativa de a deschide o subscripțiune publică pentru ridicarea unei statue lui Vasile Alecsandri în București. Academia a primit propunerea aceasta cu unanimitate.

Dialectul român-bănățean. Sub titlul acesta dl dr. At. Marienescu, membru al Academiei Române, a publicat la Lugoj, în editura despărțământului Lugoj al Asociațiunii din Sibiiu, un studiu scris pe baza poeziilor dialectale ale lui Victor Vlad Delamarina. Interesantul studiu scoate la fine, drept rezultat, următoarele constatări: *a*, Că sonorile dialectului român-bănățean se află și în limbile și în dialectele romanice din Italia și în țările din pregiur și că în acest mod dialectul român bănățean se bazează pe regulile gramaticale comune în limba latină rustică și de aci în limbele și dialectele romanice. *b*, Că coloniile romane aduse în Dacia anume pe teritoriul, unde mai târziu s'a format Banatul, întru adevăr au fost aduse din Italia și din acea vecinătate, pe unde limbele și dialectele romanice au sistemul sonorilor din dialectul român-bănățean; că sonorile dialectului român bănățean sunt așa de vechi, ca sonorile din limbele și dialectele romanice, purcese din limba latină rustică; și că sonorile dialectului nostru nu s'au dezvoltat de

sine în Banat, ei sânt aduse prin coloniile romane. *c*, Că Românii bănățeni de la colonizare, adevărat de la 106 d. Chr. încoace nici când nu și-au părăsit pământul, patria lor; că Românii bănățeni nici când n'au fost, n'au trăit în Macedonia sau ori unde în Balcan și că în urmare nu au avut atingeri de împreunare ori de vecini cu elementele române din peninsula balcanică. Aceasta istorie limbistică parțială e o parte din istoria noastră! Preț 15 bani.

Povestea Vulpei. În editura librăriei Socec et Comp. a apărut „Povestea Vulpei”, epopee eroi-comică, de A. Naum, aunoscutul scriitor ieșan, membru al Academiei Române. Cine nu cunoaște multele legende create de imaginea populară în giurul „Cumetrei Vulpe”? Dl Naum a versificat una din aceste legende sau mai multe, dându-ne această epopee, care constituie o lectură plăcută. De vânzare la librăria editoare în București și la toate librăriile.

„Revista Catolică” renviată. Aflăm că părințele dr. Vasile Lucaci, care înainte de 12 ani, redactase „Revista Catolică”, va scoate de nou această publicațiune.

TEATRU ȘI MUSICĂ.

Reprezenții teatrale române în Cernăuți. Reuniunea română de cântări „Armonia” din Cernăuți a reprezentat vineri în 1 mai în teatrul orașenesc de acolo opereta „Craiu Nou” de mult regretatul Ciprian Porumbescu. Rolurile au fost ținute de membrii cei mai eselenți ai reuniunii, dintre cari relevăm pe doamna Aglaia Lupu, absolventă a conservatorului din Viena. — În 2 și 3 mai n. s'a jucat tot acolo întâia-oraă feeria „Norocul” de dl dr. Grigorie de Pantazi. Aceasta piesă are 3 părți în 7 tablouri. Subiectul e scos în partea cea mai mare din viața poporului român de la țară. Punerea în scenă a fost condusă de însuși autorul.

Reprezentare teatrală în Bătania. Tinerimea română gr. or. din Bătania aranjează la 10 mai n., cu ocaziunea împlinirii a 30 de ani de la sfințirea bisericii, reprezentare teatrală în teatrul de vară al orașului. Programa: „Sărăcie lucie” comedie populară cu cântece într'un act de Iosif Vulcan, (regisor dl George Popovici); „Bajos Jeremiás” monolog de Gabányi Árpád; „Știi tu” cu text român și maghiar. După teatru bal. În pauză Călușerul și Bătuta.

Concert și teatru în Avrig. Reuniunea femeilor române din Avrig a aranjat la Sf. George serată muzicală-teatrală în memoria marelui George Lazăr. În concert un grup de clerici din Sibiiu au cântat și declamat. Apoi s'a jucat comedia localizată: „Idil la țară”. În fine dans.

Opereta din Craiova la București. Trupa de operete din Craiova, compusă din 80 de persoane, sub direcțiunea dnei Margareta Dan și a dlui Ion Băjenariu, a dat zilele trecute reprezentanții extraordinare în Teatrul Lyric din București. S'au jucat: Sermanul Ionathan, Voevodul țiganilor și Mama Angot.

Teatru în Cohalm. Tinerimea română din Cohalm a aranjat la 6 mai n., ziua de Sf. George, reprezentare teatrală jucând piesele: „Năpasta” dramă de I. L. Caragiale și „Piatra din casă” comedie într'un act de V. Alecsandri. După teatru a urmat dans.

Serată declamatorică-teatrală în Batiz. Tinerimea română din comuna Batiz a dat la 20 aprilie n., sub conducerea învățătorului N. Iordan, un concert popular cu cântări și declamațiuni, după care s'a jucat „Noaptea de Sf. George“ vodvil în 2 acte de Th. Alexi.

Concert în Alibunar. Corul vocal gr. or. român din Alibunar a aranjat în duminica trecută concert popular, în care s'a cântat compoziții de Musicescu și Vidu. În urmă a fost dans.

Concert în H. Dobra. Corul bisericeii române gr. or. din H. Dobra a aranjat la 6 mai, cu ocaziunea conferenței învățătorilor, concert, însoțit de dans.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Hirotonirea nou-alesului episcop I. I. Papp al Aradului s'a făcut la Sibiu mercuri în ziua de Sf. George. Actul hirotonirii a fost sevășit de Esc. Sa arhiepiscopul și mitropolitul Ioan Mețianu, însoțit de Pr. Ssa episcopul Nicolae Popea din Caransebeș, în biserica din suburbiul Iosefin. Din diecesa Aradului au asistat la actul acesta archimandritul Hamsea, protopresbiterii Const. Gurban, V. Beleş, dr. I. Trailescu, G. Popovici, T. Păcala și Nicolae Roxin, preoții Papp și Horváth, dintre mireni dnii dr. Nicolae Oncu și P. Truța. În acelaș timp la Arad s'a sfințit clopotul cel mare, pe care noul episcop l-a dăruit bisericeii catedrale.

Sinodul arhiepiscopesc din Sibiu s'a închis sâmbătă la miiazăzi. În ședința cea din urmă s'a făcut alegerile: în *senatul școlar*: Vasilie Damian, Grigorie Pletos și Ioan Broju din cler, iar mireni: dr. Liviu Leményi, Virgil Onițiu, dr. George Proca, Lazar Tritean, Arseniu Vlaicu și Ioan de Preda; în *senatul episcopesc*: Ioan Droce, Galacteon Șagău și Vasilie Voina din cler, iar mireni: Pantaleon Luca, dr. Ioan Mihu, Parteniu Cosma, dr. Nicolae Vecerdea, Mihail Cirlea și Stefan Stroia. (Dintre aceștia senatul își va alege apoi, în sinul său, pe controlorul.) Profesor seminarial s'a ales profesorul provisor Nicolae Vătășan.

Sinodul din Caransebeș a ținut trei zile. Dintre hotărârile sale, mai importante sânt două: una pentru îmbunătățirea salariilor profesorilor de la instituturile pedagogice-teologice din Caransebeș, alta privitoare la punerea în curgere a proceselor în chestiunea recăștigării mănăstirilor, cari au aparținut diecesei Caransebeș, cari înse la despărțire au ramas în posesiune sârbească. În urmă s'a făcut alegerile, obținându-se următorul rezultat: I. *Senatul bisericesc*: Asesor ordinar dr. I. T. Badescu, asesor onorar M. Popovici. II. *Senatul școlar*: Asesorii onorari A. Ghidiu, M. Juica, G. Pepa, P. Drăgălină, T. Hațeg, I. Marcu, G. Martinescu, I. Nedeleu și I. Stojanel. III. *Senatul episcopesc*: Asesor ordinar T. Barzu, onorari: dr. P. Barbu, T. Cioloca, I. Pinciu, Sp. Șandru, I. Budințianu, C. Burdia, I. Curescu, I. Ianculescu, A. Stancovici.

Sinodul din Arad s'a închis vineri în 1 mai n. alegându-se noul consistoriu pe un period de trei ani. Pentru consistoriul din Arad s'a ales, în senatul bisericesc asesor ordinar pe viață George Popovici, actualul protopresbiter în Șiria; în senatul școlar, asesor ordinar dr. George Popa, asesorii onorari Roman Clorogariu, Traian Vațian, Traian Magier, dr. Nestor Oprean, Aurel Petrovici, George Feier, George Lazaru, Augustin Boțoc, Ioan Russu Șirianu,

dr. Aurel Cosma; la senatul episcopesc, asesor ordinar G. Serb, asesorii onorari Dion. Popovici, Al. Crăciunescu, P. Tempea, D. Muscan, dr. N. Oncu, Em. Ungurian, P. Truța, Sava Raicu, G. Purcariu, Damian Dragonescu și Virgil Tomici. — Pentru consistoriul din Oradea-mare, în senatul bisericesc, asesorii onorari Ioan Teoran, George Dudulescu; în senatul școlar, onorari Petru Ciuhandu, Stefan Domoș, Moise Popovici, Nicolae Zigre, Dimitrie Negrean, Paul Gavrilete, dr. Nicolae Popovici, dr. Aurel Lazar, Ioan Pinter; în senatul episcopesc, onorari Iosif Moldovan, Mochiu Vancea. Vasilie Leucuța, Paul Fașie, Nicolae Papp, Ioan Glițe, dr. Ioan Buna, Ioan Bibescu și Dimitrie Balogh.

Sinoade protopopești greco-catolice. Cetim în ziare, că atât în arhiepescia Blășului, cât și în a Lugojului, s'a ținut mai multe sinoade protopopești; de sigur se vor fi ținut și în diecesa Gherlei. Numai din diecesa Orădiu-mari nu aflăm nici o informațiune în privința asta.

Un nou doctor din Roma. Dl dr. *Aron Lupșa*, absolut de teologie al diecesei Lugojului și absolut al universității române, a fost hirotonit în duminica Floriilor întru preot în biserica grecească din Roma. Luni după Florii a servit în biserica Sf. Petru prima sa liturghie, apoi tinerul preot, doctor în filosofie și teologie, a plecat acasă.

Visitațiune canonică. Rds dn dr. *Augustin Buna*, canonic în Blaș, va face în săptămânile viitoare, ca comisar consistorial, visitațiune canonică prin parohiile protopopiatului Cluș; cu aceasta ocaziune va asistă și la esamenele școlare dimpreună cu protopopul dr. Elie Dăian.

Promoțiune Dl *Ioan Giurgiu*, fostul conducător al tinerimei universitare române din Cluș, a fost promovat în sâmbăta Pașcilor la acea universitate dr. în drept. — Dl *Alexandru Morariu* a fost promovat tot atunci acolo asemenea doctor în drept.

Ieromonach. I. P. S. Sa mitropolitul I. Mețianu a hirotonit întru ieromonach pe archidiaconul monach dr. Miron Cristea, asesor în senatul bisericesc al consistoriului arhiepiscopesc din Sibiu.

Serbare școlară în Brașov. Internatul-orfelinat al Reuniunii femeilor române din Brașov a aranjat în duminica Tomii un festival literar și musical, la orele 3 după miiazăzi, în sala cea mare a gimnasiului românesc. Programa foarte interesantă s'a compus din declamațiuni și cântări, printre cari s'a jucat și două piese teatrale: „O lecție de musică“ de C. A. Grigoriu și „Clopotul fermecat“ prelucrare după Henriette Schmidt de Nic. Blaș.

Esamen de profesor. Dl *Emil Sabo*, profesor la gimnasiul din Blaș, a făcut la 28 aprilie esamen de specialitate din istorie și geografie, la universitatea din Cluș.

Pentru catedrala din Sibiu. După raportul consistoriului arhiepiscopesc, ca senat episcopesc, pentru catedrală s'a subscris suma de 232.096 cor. 08 bani, din care până acum au intrat 103.894 cor. 51 bani. Aceste cifre ilustrează indetual zelul creștinesc al poporului credincios și îndeosebi al preoțimii, învățătorimii și al comunelor bisericești.

Numai din țară. Ministerul cultelor și instrucțiunii publice din România a luat laudabila măsură ca materialul necesar pentru îmbrăcăminte elevilor și elevelor din internatele statului să se procure exclusiv din țară.

C E E N O U ?

Hymen. Dl *George Popovici*, cassar la institutul de credit și economii „Victoria” din Arad, și dsoara *Florica Serb*, fiica dlui Gerasim Serb, asesor consistorial în Arad, se vor cunună la 9 mai în Arad. — Dl *Vasilie Usonescu*, absolvent de teologie și dsoara *Anica Pepa* din Domașnia se vor cunună în 4/17 mai. — Dl *Rudolf Cucu* fruntaș din Oravița și dsoara *Rosa Străin* se vor cunună la 17 mai n. în Bozovici.

Casa Națională din Sibiu. Comitetul Asociațiunii, după cum e cunoscut, a deschis la 9 februarie a. c. o așa numită „concuranță de idei” pentru întocmirea planurilor de zidire a Casei Naționale. În urma concursului publicat, ne spune „Transilvania”, au fost prezentate până la termen (15 martie) în total 25 proiecte. Pentru cenzurarea proiectelor intrate Societatea inginerilor și arhitecților din Austria, la recercarea comitetului „Asociațiunii”, a instituit un juriu compus din dnii consilier aulic Fr. de Gruber, consil. edil suprem A. de Wilemans și arh. A. Weber, cari, în vederea scopului urmărit de Asociațiune, au primit acest angajament în mod gratuit. La cererea juriului proiectele intrate au fost supuse mai întâi unei cenzurări cu privire la întrebarea dacă corespund condițiilor concursului. Această lucrare a indeplinit-o dl arhitect Schuschnigg din Sibiu. Apoi planurile au fost expediate la Viena, unde membrii juriului le-au studiat cu deamănuntul de la 2—6 aprilie. La 6 și 7 aprilie juriul s'a întrunit în ședință plenară, la care a participat ca delegat și prim-secretarul Asociațiunii, și a distribuit premiile în modul următor: Premiul I. de 1000 K s'a dat proiectului „Pericles”, autor: Aladár Baranyai, arhitect în Zagabria; Premiul II. de 750 K proiectului „Pax”, autor: Ákos Márton, arhitect în Budapesta; Premiul III. de 500 K proiectului „Casa Națională”, autori: Zoltán Reiss și Fr. Faludi, arhitecți în Budapesta. Spre eventuală cumpărare au fost recomandate proiectele nr. 13 și 19. Comitetul central în ședința sa din 15 aprilie a. c., luând act de hotărârile juriului, a asignat spre plată premiile votate și a decis executarea planurilor deficitive pe baza proiectului Pericles. Renunță deci la cumpărarea proiectelor nr. 13 și 19. Toate proiectele intrate au fost expuse la 26 aprilie spre vedere publică în sala festivă a internatului Asociațiunii. — În ședința de la 25 aprilie a comitetului, secretarul I. raportează despre pertractările urmate între presidiul Asociațiunii și arhitecții Aladár Baranyai și I. Schuschnigg în cauza lucrării planurilor definitive pentru Casa Națională, și arată că domnul arhitect Schuschnigg s'a declarat aplecat a lucra în timp de circa 5 săptămâni planurile detaliate și devisele zidirii proiectate și că în vederea scopului umanitar cere pentru aceste lucrări și pentru supraveghierea zidirii ca remunerațiune de numai 1·2% ale sumei ce va costă zidirea. Comitetul ia act. Presidiul se autorizează a încredința lucrarea planurilor definitive și deviselor Casei Naționale dlui arhitect I. Schuschnigg din Sibiu, care va primi pentru aceste lucrări și pentru conducerea și supraveghierea zidirii ca remunerațiune 1·2% ale sumei ce va costă zidirea. Totodată se decide, că Muzeul se va construi dincolo de canal către parcul orașului și că fașadele principale ale zidirilor se vor lucra după proiectul premiat la locul

al treilea, cu deviza „Casa Națională”. Zidirea Muzeului se va vedea și cu o fașadă laterală către grădina internatului.

Sciri militare. Doi generali români. Între cei înaintați în 1 mai la rangul de general în armata austro-ungară se află și colonelul *Nicolae Cenna*, fiu de grănicer român din comitatul Caraș-Severin. În timpul din urmă numai un singur general român se mai află în armată, fratele dsala, dl *Ladislau Cenna*. De acum vor fi doi ășși, doi frați. — Dl *lt-colonel Dragaș*, comandantul regimentului 21 de artilerie de divizie, staționat în Lugoj, a fost avansat la rangul de colonel. — Dl *Silviu Herbay*, căpitan în regimentul staționat la Arad, a fost înaintat major; dl *Dimitriu Herbay*, fratele dlui major, este înaintat la rangul de căpitan cl. I. — Dl dr. *Iustin de Colbazi*, medic de regiment în Orăștie, a fost decorat de Maj. Sa cu crucea de aur cu coroană pentru meritele serviciului.

Procesul „Cărții de Aur”. La 30 aprilie s'a pertractat la Curia din Budapesta recursul de nulitate înaintat de dl T. V. Păcățianu în procesul pentru primul volum al „Cărții de Aur”. Curia, în loc de trei delict, a stabilit numai unul, delictul agitației în contra naționalității maghiare și în consecință a redus pedeapsa de opt luni, la 6 luni închisoare de stat, iar pedeapsa în bani (400 coroane) a șters-o. Totodată a aprobat acea parte a sentinței din Cluș, care dispune ca din carte să se nimicească numai părțile incriminate.

Doi domnitori în călătorie. Săptămânile trecute, regele Edward al Angliei a fost la Roma, unde a făcut vizită atât regelui Italiei, cât și Papei. De la Roma s'a dus la Paris, unde a făcut vizită președintelui Loubet. — Abia a plecat din Roma regele Angliei, a și sosit acolo împăratul Wilhelm II al Germaniei, care asemenea a făcut vizită atât regelui Italiei, cât și Papei. Atât la Roma, cât și la Paris, s'au aranjat mari festivități cu privilegiul acesta.

Român distins de sultanul. Dl *Diomisiu Ciomponeriu*, directorul de poștă și telegraf în Seraievo, a fost decorat de Sultanul cu ordul Medsidje cl. II.

„Tipografia”, societate pe acții în Sibiu, ș-a încheiat anul cu un deficit de 15.244 cor. și 5 fileri. Direcțiunea propune liquidarea societății. Adunarea generală se va ținea la 20 mai.

Au murit: *Dimitrie Coltofean*, protopresbiter al Trei-Scaunelor, la Brețcu, la 25 aprilie n., în etate de 53 ani; — *Samuil Botta*, archidiacon onorat, asesor consistorial și paroc gr. eat. în Giriș, Bihor, la 24 aprilie, în etate de 68 ani; — *Moise Bocușan*, protopresbiter în pensie, la Curtici, în 3 mai, în etate de 78 ani; — *Serban Cioran*, paroc gr. or., în Reșinari, la 22 aprilie n., în etate de 42 ani.

Călimdarul săptămânei.

Dumineca Slăbănogului, ev. Ioan c. 5, gl. 3, v. 4.

Ziua sept.	Călimdarul vechiu	Călimd. nou
Duminecă 27	M. Simeon	10 Isidor
Luni 28	Ap. Iason	11 Adolf
Marti 29	M. Chizie și Memnom	12 Pancrațiu
Mercuri 30	Ap. Iacob	13 Servațiu
Joi 1	Pr. Ieremia	14 Bonifaciu
Vineri 2	P. Atanasie	15 Sofia
Șămbătă 3	M. Timoteiu	16 Ioan

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDÁS NR. 14/296b.)

VERZEICHNISS

aller 55.000 Gewinne.

Der grösste Gewinn im glücklichsten Falle

1.000.000 Kronen.

Speziell sind die Gewinne wie folgt eingetheilt:

Sämmtliche Gewinne werden in ca. 5 Monaten gezogen und sind in Baar zahlbar.

	Kronen
1	Prämie mit 600000
1	Gew. à 400000
1	" " 200000
2	" " 100000
1	" " 90000
2	" " 80000
1	" " 70000
2	" " 60000
1	" " 50000
1	" " 40000
3	" " 30000
3	" " 25000
5	" " 20000
5	" " 15000
36	" " 10000
67	" " 5000
3	" " 3000
437	" " 2000
803	" " 1000
1528	" " 500
140	" " 300
84450	" " 200
4850	" " 170
4850	" " 130
100	" " 100
4350	" " 80
3350	" " 40

55,000 Gew. u. Pr. im Betrage **14.459,000**

Noroc deosebit la

TÖRÖK.

Mulți, mulți au devenit prin noi fericiți!

Maî bine de zece milioane coroane au câștigat la noi onorații noștri mușterii.

Cea mai cu sorți loterie din întreaga lume este loteria noastră de clase priv. reg. ung., care se reîncepe în curând din nou. Din

110.000 loșuri se sortese **55.000**

cu câștiguri în bani, va să zică jumătate câștigă din loșurile emise, conform listei alăturate a câștigurilor.

Cu totul se sortește suma enormă de

patrusprezece milioane 459,000 coroane

în restimp de numai 5 luni. întreaga întreprindere stă sub controlul statului.

Prețul loșului original pentru clasa I face conform planului:

Pentru o optime	(1/8) fl.	— 75	saù	coroane	1.50
" " pãtrime	(1/4) "	1.50	" "	"	3.—
" " jumătate	(1/2) "	3.—	" "	"	6.—
" " un întreg	(1/1) "	6.—	" "	"	12.—

și se trimite pe lângă rambursă sau trimiterea înainte a prețului. Planuri oficiale gratuit. Comande pentru loșuri originale rugăm a trimite până în

22 maiu u. a. c.

cu încredere și direct la adresa noastră.

A. Török & Co.

Casă de bancă

BUDAPESTA.

Cea mai mare vânzare în detalii din Ungaria pentru loterie de clase.

Secțiunile loteriei de clase ale colecturii noastre principale sînt:

Centrala: Theresienring 46/a.

1. Sucursală: Waitznerring 4.
2. Sucursală: Museumring 11.
3. Sucursală: Elisabethring 54.

(3-4)

Scrisoare de comandă (de tăiat)

Dlul Török & Co., Budapesta.

Ve rog să-mi trimiteți _____ loș original clasa I a loteriei ung. reg. priv. de clase, dimpreună cu un plan oficial.
Suma în coroane _____ (a se încasă prin rambursă) Rog a șterge ce
(urmează cu mandat postal) nu convine.

Adresa precisă